

Török József:

Települési önkormányzatok normatív közművelődés-finanszírozása és érdekeltségnövelő támogatása 2003-2020

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Helyi közművelődési és közgyűjteményi feladatok (Ft/fő)	1 114	1 156	1 227	1 166	1 135	1 135	1 061											
Települési önkormányzatok üzemeltetési, igazgatási, sport- és kulturális feladatai (Ft/fő)								1 947	2 769	4 074								
Települési önkormányzatok támogatása a nyilvános könyvtári ellátási és a közművelődési feladatokhoz (Ft/fő)											1 140	1 140	1 140	1 140	1 140	1 210	1 210	1 251
Könyvtári és közművelődési érdekeltségnövelő támogatás (M Ft)	630	630	755	500														
Könyvtári és közművelődési érdekeltségnövelő támogatás, múzeumok szakmai támogatása (M Ft)					710	710	710	710	710	520	780	820						
Közművelődési érdekeltségnövelő támogatás (M Ft)													300	300	300	300	300	300
Az infláció mértéke évente (* várható)	4,7	6,8	3,6	3,9	8,1	6,1	4,2	4,9	3,9	5,2	1,7	-0,2	-0,1	0,4	2,4	2,8	3,4	3,5*
Az infláció mértéke összesen (%)	37,4 (reálértéken: -42,2)							14 (reálértéken: 152,2)			10,4% (reálértéken: -0,7)							
	61,8 (reálértéken: -49,5)																	
	19 (reálértéken: -41,6)					33,9 (reálértéken: -18,4)						8,9 (reálértéken: -8,9)						

A táblázat összeállítását korábbi írásom¹ motiválta, amelyben a szakmai paraméterek erodálódását és a kívánatos változtatási javaslatokat foglaltam össze. A közművelődés helyzetének azonban ez csak egyik oldala, fontos szólni finanszírozásáról is.

Nem kívánok visszanyúlni a rendszerváltásig. Azt tartom fontosnak felmutatni, hogy a különböző „színű” kormányok hosszú távon hogyan viszonyultak a közművelődéshez, mennyire tartották fontosnak biztosítani működési kereteit. Ezért elégségesnek tartom az MSZP-kormányok két ciklusát összehasonlítani az Orbán-kormány 2010 óta tartó működésével.²

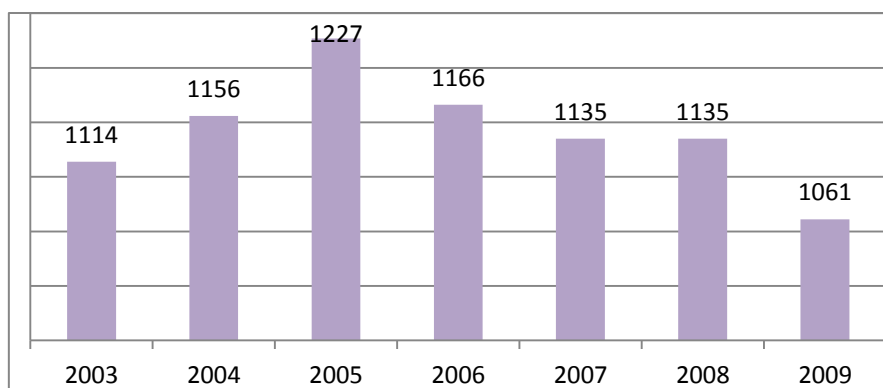
* * *

A szaktörvény (1997. évi CXL. tv.) 90. § szerint „A fővárosi és a települési önkormányzatok a közművelődési feladataik ellátásához a költségvetési törvény szerint állami hozzájárulásban részesülnek”. Ez az ún. **normatív támogatás**, köznyelven: fejkvóta, amelyet minden település lakosai száma alapján megkap. Táblázatom első három sora ezek összegét tartalmazza.

A **2003-2009** közötti 7 évben a szocialista kormányok „**Helyi közművelődési és közgyűjteményi feladatok**” címen határozták meg négy szakmai ágazat együttes normatíváját: benne a közművelődés mellett a múzeumok, könyvtárak és levéltárak támogatását. Tekintettel arra, hogy múzeum és levéltár a települések döntő többségben nem volt (és ma sincs), így már „csak” a könyvtárral kellett osztozkodni a normatíván. Községekben a sok összevont és egy épületben működő intézmény miatt ez nem okozott gyakori konfliktust. Okozhatott azonban (nagy)városokban, ahol többségében elkülönült önálló jogállású intézményként működtek, s gyakran a helyi lobbierő döntött a finanszírozás megosztásáról.

¹ [Mít kíván a közművelődés? Ajánlás egy demokratikus kormány számára.](http://torokjozsef.5mp.eu/web.php?a=torokjozsef&o=1vFW_sqfvs)
http://torokjozsef.5mp.eu/web.php?a=torokjozsef&o=1vFW_sqfvs

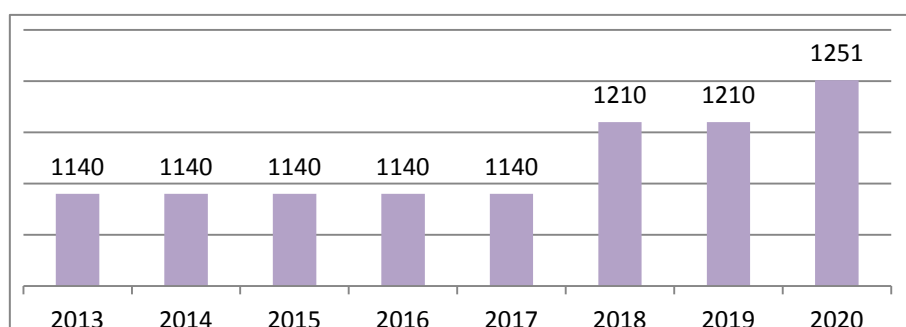
² A táblázat évszámai értelemszerűen nem egyeznek meg a kormányok ciklusaival, ezek az általuk elfogadott éves központi költségvetések évszámai.

Az összeg változása csak félig érthető. A kezdeti dicséretes növekedés utáni 2006-os visszalépésnek utólag sincs pénzügyileg indokolható magyarázata (hacsak nem a közelgő válság megérzése), nem úgy, mint a 2009. évinek, ami egyértelműen a 2007-ben az USA-ban elinduló és 2008-ban begyűrűző világgazdasági válság következménye. A normatíva összege bár csak kis mértékben csökkent, de a 7 év alatti 37,4%-os inflációval együtt az összeg reálértéke 42,2%-kal csökkent.

Arra azonban ismét nincs logikus érv, hogy miért kellett **2010-ben** a szakmai normatívát beolvasztani egy általános, településüzemeltetési normatívába, amely „*Települési önkormányzatok **üzemeltetési, igazgatási, sport- és kulturális feladatai***” címen adott támogatást három éven keresztül. Önmagában ez csak jogtechnikai kérdés lenne, ha nem néznénk meg az első év 1947 Ft/fő összegének tartalmát. Az előző évben *település-üzemeltetési és igazgatási feladatok* címen 1057 Ft/fő, *település sportfeladatok* címen 500 Ft/fő összeget határoztak meg – a kettő együtt 1557 Ft. Ha ezt állandónak vesszük 2010-ben is, és kivonjuk az 1947 Ft-os általános összegből, akkor megállapíthatjuk, hogy a *helyi közművelődési és közgyűjteményi feladatokra* mindössze 390 Ft/fő összeg juthatott. Változatlan üzemeltetési-igazgatási és sport feladatok finanszírozása mellett egy évvel később – az Orbán-kormány első költségvetési évében – ez az összeg már elméletileg 1212 Ft/fő lehetett. E finanszírozási forma utolsó éve már szinte hihetetlen összeget jelez: 2517 FT/fő összeget. Gyanítható, hogy nem a közművelődés forrása duplázódott meg...

Hogy ennek mennyi a realitása, azt a **2013-tól induló évek** jelzik. Ekkor ugyanis az Orbán-kormány megszüntette az **összevont normatívát**, és a közművelődés finanszírozását a „*Települési önkormányzatok támogatása a nyilvános **könyvtári ellátási és a közművelődési feladatokhoz***” jogcím alá sorolta. Amint látható, nincs már benne se a múzeum, se a levéltár, azokat más jogcímenek finanszírozzák. Úgy vélem, **ez a mindenkori legéletszerűbb jogcím**, hiszen – mint korábban írtam – múzeum és levéltár a települések döntő többségben nem volt, így már „csak” a könyvtárral kellett osztozkodni a normatíván; községekben a sok összevont és egy épületben működő intézmény miatt ez nem okozott sok konfliktust.

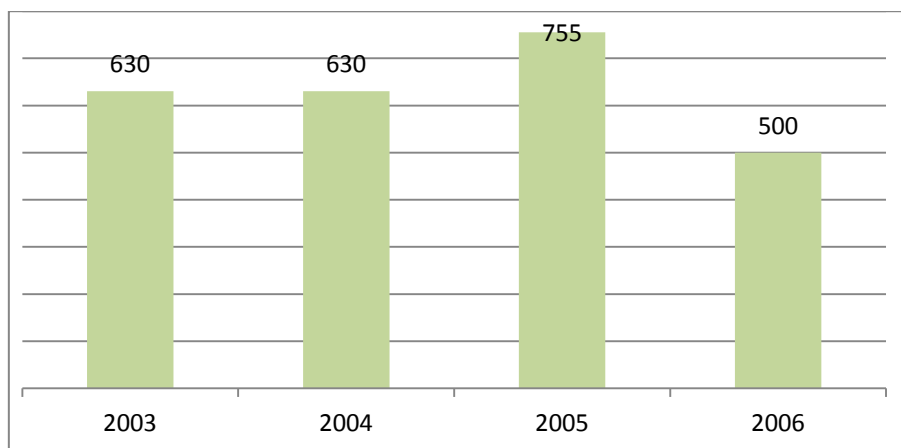
Többféle összehasonlítás is kínálkozik a fenti táblázatból:

1. A normatíva alakulása az első 5 évben 4,2%-os értékvesztést jelez. Ezt az utolsó évben ugyan korrigálják, de az első évek értékvesztését ez nem pótolja.
2. Az Orbán-kormány 2013-2020 közötti 1171 Ft-os átlaga csak 29 Ft-tal haladja meg az MSZP kormányok 2003-2009 közötti 1142 Ft-os átlagát – vö. infláció!
3. A két végpont – 2003 és 2020 – között 61,8% az infláció mértéke, reálértéken tehát – a szerény emelés miatt – **a mai normatíva kb. a felét (-49,5%) éri a 17 évvel ezelőttinek...** S ez akkor is drámai összeg, ha nincs benne a múzeumi és levéltári feladat – ld. ennek korábbi magyarázatát!

* * *

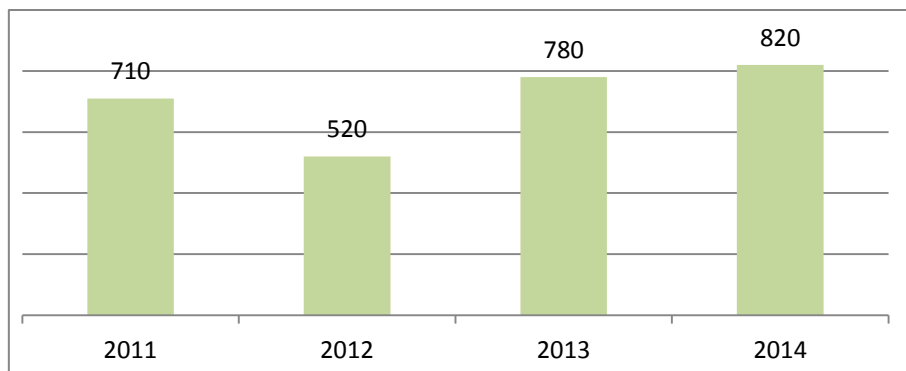
A szaktörvény (1997. évi CXL. tv.) 91. § (2) bek. szerint „Az államháztartásért felelős miniszter **érdekeltségnövelő pályázat** útján gondoskodik az önkormányzat közművelődési feladatellátást szolgáló technikai, műszaki eszközök fejlesztéséről, berendezési tárgyak gyarapításáról, épületek karbantartásáról és felújításáról”. 2003-ban ez 630 M Ft volt.

Ez a támogatási forma szintén három féle jogcímmel jelent meg – a **2003-2006 közötti** négy évben **könyvtári és közművelődési** keretként jelent.

Látható az előző évhez mérten drasztikus – egyharmados, de a korábbi évekhez képest is 21%-os – csökkenés, amelynek számomra nincs ismert magyarázata. Tény, hogy a normatíva is ekkor csökkent erősen...

Ennél is ellentmondásosabb a következő évek gyakorlata, amikor is már „Könyvtári és közművelődési érdekeltségnövelő támogatás, múzeumok szakmai támogatása” címen határozták meg a támogatást – 710 M Ft összegben. Tehát ide kerültek a múzeumi támogatások is. Csak hogy – analóg az üzemeltetési normatívával – előző évben a múzeumok szakmai támogatási kerete 300 M Ft volt, a könyvtári és közművelődési keret meg 630 - 755 - 500 M Ft. Ha ezeket összeadjuk, akkor minimum 800 milliós keretnek kellett volna lenni – ehelyett lett négy éven át 710 M Ft + a kétszámjegyű infláció... és ezt vette át az Orbán-kormány négy évre. Az összegek hektikus változásának nincs számomra értelmezhető magyarázata az ötletelő irányításon kívül:

2015-től világos rendszer lépett életbe: 300 M Ft-os, kizárólagosan közművelődési keret, amelynek mai reálértéke az infláció miatt 8,9%-kal csökkent. De megint kiderül egy ellentmondás: 2015-ben a „*Települési önkormányzatok muzeális intézményi feladatai*” támogatási kerete 935 M Ft. Külön vették „*A települési önkormányzatok könyvtári célú érdekeltség-növelő támogatása*” keretet is 300 M Ft-tal. A korábbi logika alapján a közművelődéssel együtt a teljes keret 1535 M Ft lenne... de sok értelme nincs az efféle visszaosztásoknak és viszonyításoknak.

Egynek azonban van: ha a 2003. évi 630 M Ft-os *könyvtári és közművelődési* keretet összevetjük a 2020. évi együttes 600 M FT-os kerettel, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy **mai keret csak egyharmadát éri a 17 évvel ezelőttinek!**

* * *

Összegzésül:

1. Ha csak a számokat nézzük, akkor – az átmeneti hullámzások ellenére is – reálértéken egy folyamatosan csökkenő finanszírozást látunk.

Az elmúlt 17 év alatt reálértéken „eltűnt” a normatíva fele és az érdekeltség-növelő keret kétharmada. Ehhez nem kell kommentár.

2. Ami a számok jelentését illeti, ott *lényegi különbséget nem látni a kétféle kormány-attitűd között*: a normatíva 2003-2009 közötti értékvesztése, a szaknormatíva beolvasztása a településüzemeltetésibe, a normatíva tartalmának hektikussága, az érdekeltség-növelő keretének 2006-os csökkenése jelzi az MSZP-kormány közművelődéshez való viszonyát; míg a 2011 éve tartó stagnáló és ezért értékvesztő finanszírozás mindkét rovaton az Orbán-kormány viszonyát jelzi.

Mindkét kurzus olyan közművelődés-finanszírozást gyakorol, amelyből az látszik, hogy nem ismerték fel a tevékenység társadalmi fontosságát. Egyéb érték-viszonyulásaikban természetesen fényévnyi a különbség a baloldali kormányok javára – ezt különösen a 2002. évi bérfejlesztés igazolja, ám a tevékenység pénzügyi finanszírozásában ez az attitűd sajnos már nem jelenik meg.

„Nekem a kérés nagy szégyen, adjon ügyis, ha nem kérem!”

Szeged, 2020. október 25.